En familjehistoria

Jag har under några år letat efter information om de skutor som vintertid låg förtöjda vid Fästningsholmen i Kungälv. Min morbror Göstas far och hans tre bröder redade dessa skutor. Förra sommaren tog vi en tur med ångaren Bohuslän från Göteborg upp till Gravarne. På akterkant av bryggan kom jag att prata med en annan passagerare, Göte från Kungälv. Jag frågade honom om skutorna. Världen är liten! Det visade sig att han hade varit gift med en dotter till en av skepparna och av honom fick jag låna ett album med dokumentation, som Sonja ställt samman. Jag och Göte hann besöka Gösta och visa albumet, innan han gick bort i våras 98 år gammal.

Historien börjar på en gård i Råda, Fors s:n, Elfsborgs län (vid Sjuntorp innanför Lilla Edet). Där föds fyra bröder på 1890-talet, den yngste 1902. Det var svåra tider i Sverige i början av förra seklet. Första världskriget innebar arbetslöshet, fattigdom, hungerkravaller och politisk oro. Jag har av släktingar fått höra att skaror av göteborgare drog fram i Göta Älv-dalen för att tigga mat. Bönderna kunde ge dem potatis som inte gick åt i hushållet eller till djuren i lagården. Efter goda år för sjöfarten under krigsåren, bottnade fraktpriserna efter kriget. Priserna på fartyg pressades ner och mycket tonnage lades upp i väntan på bättre tider.

Bröderna tycks ha funnit på råd. Enligt reg. cert. 22 juli 1922 är en av bröderna, Gustaf skepparebrev 1:a klass, ensam ägare till motorskonaren ***Gladan***, 147 BRT, 88 ind.hkr, byggd i Tönsberg Norge 1919. Fartyget förvärvades av A/S Ellefsens rederi i Tönsberg för 27 000 NOK. Gustaf blir själv befälhavare 1924 och hans bror Carl, skeppare 1: a klass, övertar befälet 1927. Enligt byteskontrakt 1928, då en del åkrar bytes mot 1/4 av fartyget träder den tredje brodern Linus, maskinist, in som delägare i partrederiet, där den fjärde andelen innehas av en handlare i Älvängen. 1930 säljs fartyget för 15 000 kr till Vedavåg Norge.

Motorskonaren Gladan

Av senare handlingar framgår också att Gustaf, oklart när förmodligen 1927, också är ägare till slupen ***Vänskapen,*** 31 BRT, byggd i Sjötorp 1875 av skeppsbyggmästare Sixten Groth. Hon har tidigare haft många ägare och fraktat ved och tegel från bruken i Göta älv-dalen. 1920 ägs hon av skeppare J B Jansson, Bratseröd i Romelanda och kanske det är här som Gustaf får sina första år till sjöss.

Slupen Vänskapen

Fartyget säljs 1927 för 7 500 kr och Gustaf står som ensam ägare. Gustafs bror Carl, skeppare 1:a klass, blir 1927 också befälhavare i Vänskapen och man byter hemort till Kungälv. Vänskapen säljs 1933 till Maskinaffären Generator i Göteborg.

1928 köper partrederiet i Bremen den 3-mastade motorskonaren ***Vineta,*** 1934 omdöpt till ***Grane,*** 267 BRT***,*** byggd i Odense 1920 som Hugin. Partrederiets ägare är då Linus, Carl och den fjärde brodern Johan, skeppare 1:a klass, som blir befälhavare, samt S P Petterssons AB i Göteborg med en mindre andel. 1931 blir Carl ny befälhavare. Grane säljs 1937 till Lidköping för 60 000 kr.

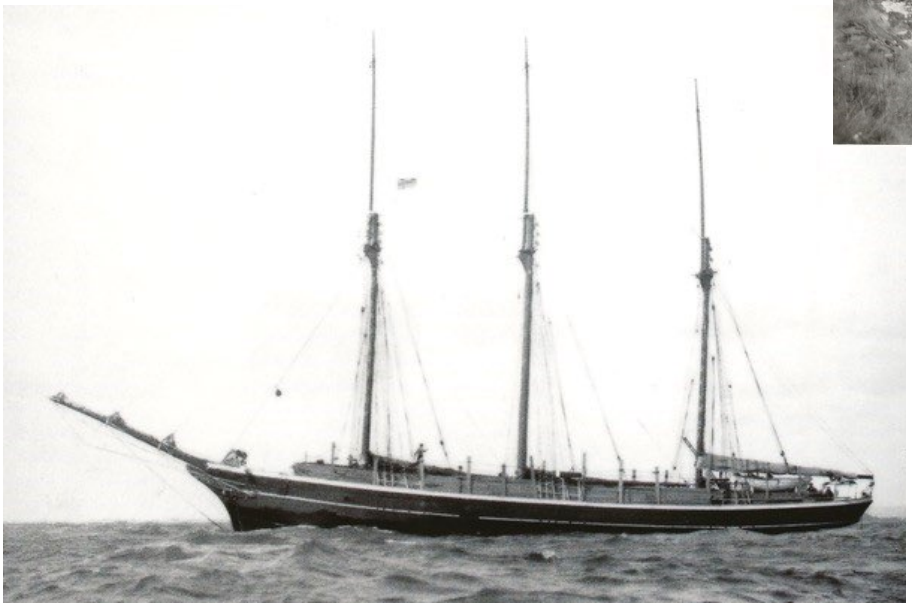

Tremastskonaren Grane ex Vineta

1929 förvärvar ett partrederi med bröderna Linus, Carl, Gustaf och Johan och S P Petterssons AB i Göteborg (lika delar) 3-mastade motorskonaren ***Heimdal***, 202 BRT, i Köpenhamn för 24 500 kr. Hon byggdes 1920 på Thurø och hade då på Råå skeppsvarv installerat en Gammamotor på 95 ind.hkr. 1939 får fartyget en Munktellmotor på 150 eff.hkr. Johan blir befälhavare fram till han 1956 tragiskt omkommer vid en olyckshändelse ombord. Heimdal säljs av de olika partredarna åren 1957–1960 för totalt 104 500 kr till Stockholm.

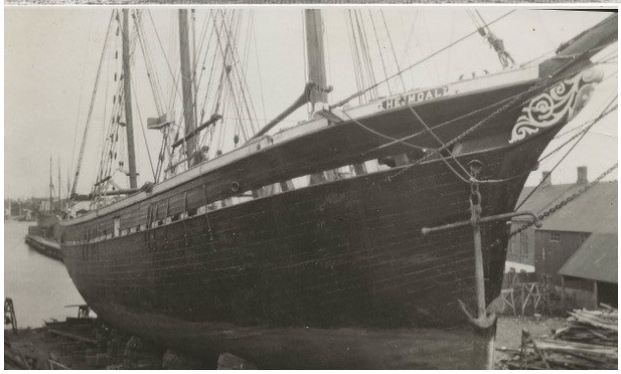

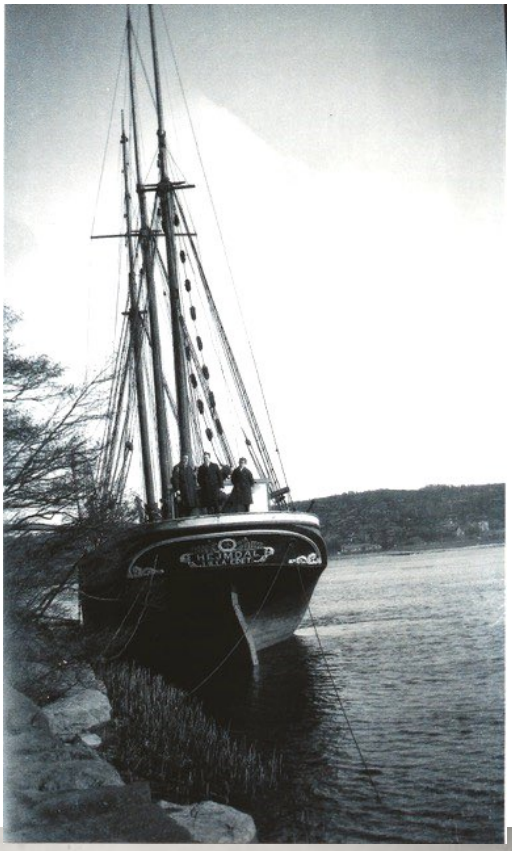

Tremastskonaren Heimdal

1930-talets inledning präglades av depressionen och Kreugerkraschen 1932, som orsakade en ekonomisk kris med förödande effekter för många banker, företag och privatpersoner. Bröderna tog sig igenom dessa tunga år och lämnade ”Statistisk uppgift” till Kommerskollegium för Grane seglationsåret 1936. Det blev 29 resor det året.

Carl Samuelsson till vänster

Grane var vinterupplagd från 22 december till 17 april 1936, då Carl mönstrade på som befälhavare vid Kungälvs Sjömanshus. Efter vårrustning i Kungälv gick man i barlast till Rönne, Danmark för att ta last till Vasa, Finland - därifrån last till Köpenhamn - i barlast till Strå, Gotland för att lasta kalk för Obola Sverige - från Holmsund åter med last till Köpenhamn - i barlast till Lübeck - därifrån med last till Gävle - i barlast till Norrsundet - därifrån med last till Korsör i Danmark - i barlast till Nyhamn på Norrlandskusten för last till Köpenhamn - i barlast till Strå på Gotland - därifrån åter med last till Obola -i barlast till Kåge för att ta in last för Fredrikstad i Norge - i barlast till Kristiansand för att ta in last för Gävle - i barlast till Strå för att ta in last för Sandviken - i barlast till Hudiksvall för att ta in en last för Wismar i Tyskland - i barlast till Lübeck för att ta en last för Halmstad - i barlast till Karlshamn för att ta en last till Gdynia Polen - i barlast till Danzig i Polen - från Danzig med last till Karlskrona - och därifrån med last till Göteborg.

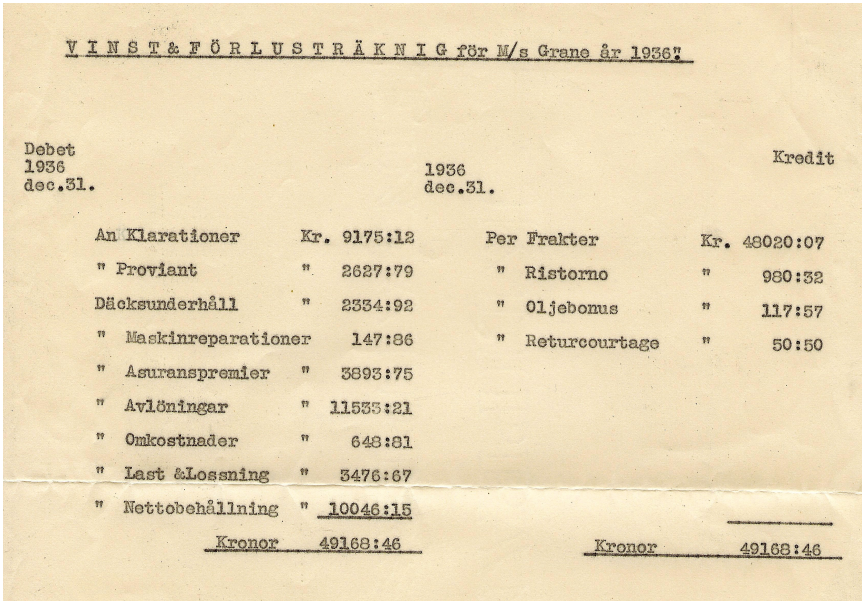

V I N S T & F Ö R L U S T R Ä K N I G för M/s Grane år 1936.

Debet 1936 dec.31.			1936 dec.31.		Kredit
An Klarationer	Kr.	9175:12	Per Frakter	Kr.	48020:07
" Proviant	"	2627:79	" Ristorno	"	980:32
Däcksunderhåll	"	2334:92	" Oljebonus	"	117:57
" Maskinreparationer		147:86	" Returcourtage	"	50:50
" Asuranspremier	"	3893:75			
" Avlöningar	"	11533:21			
" Omkostnader	"	648:81			
" Last &Lossning	"	3476:67			
" Nettobehållning	"	10046:15			
Kronor		49168:46	Kronor		49168:46

Under detta år seglade man in 49 168,46 kr. De största kostnadsposterna var avlöningar 11 533 kr och klarationer 9 175 kr. Nettobehållningen var 10 046 kr, vilket efter avsättningar för underhåll av fartyget, försörjde fyra familjer!

Carls behörighet utfärdad av Kommerskollegium var rättighet att utöva befäl såsom befälhavare i sådant segelfartyg med hjälpmaskin, vars bruttodräktighet icke överstiger 300 ton, i Östersjöfart. Av mönstringsrullan framgår att man vid någon resa till England mönstrade ombord någon styrman med behörighet för den traden. Både Grane och Heimdal deltog också i islandsfisket. Carl erhöll 1935 *fiskepass* utfärdat av Göteborgs Tullbevakningsinspektion. I Länspumpen 2002:4 kan man läsa om islandsfisket med Heimdal sommaren 1954. ”Tisdagen den 10 augusti. Idag fick vi 36 tunnor. Inte så illa! Heimdal från Kungälv, Gunborg från Bleket och Vestvåg från Skärhamn fick *grismål.* Grismål innebar mycket stor fångst, 4–5 tunnor per garn. Varje tunna rymde 360–380 sillar. Vid sådana kvantiteter blev det problem att bärga garnen”.

Carl född 10 dec 1896, skrevs in på Sjömanshuset i Göteborg 21/3 1919 och hans karriär till sjöss framgår av hans sjömansböcker:
Carl gick till sjöss som jungman, 21/3 - 20/6 i 1919 i skeppet Valkyrian av Styrsö för en resa Gotland, Höganäs.
30 juli 1919 - 21/1 1920 seglade han timmerman i S/S Consul Bratt, Göteborg i europeisk fart.
22/1 - 19/6 1920 timmerman i S/S Consul Bratt, för hamnar i Bristolkanalen.
14/11 - 3/12 1923 seglade han bästeman i M/S Gladan, Fors, kapten J Carleson, för resa Hälsingborg, Stockholm. Bästeman är en befattning på mindre fartyg. Han är befälhavarens närmaste underordnade på ett fartyg som inte har en utexaminerad styrman.
Carl erhöll motorskötarbevis 29/4 1925.
7/1 - 12/12 1925, bästeman i M/S Gladan, Fors, befälhavare Gustaf Samuelsson, Östersjöfart.
20/3 1926 - 14/1 1927, matros Gladan, befälhavare E Svensson, Östersjöhamnar.
8/4 1927 skepparexamen 1: a klass, Navigationsskolan Göteborg.
29/4 - 18/5 1927, matros Gladan, befälhavare E Svensson, Östersjöhamnar.
18/5 1927 - 31/1 1928, **Carl befälhavare skonerten Gladan, Lilla Edet**, Östersjöfart.
14/3 - 22/12 1928, Carl befälhavare i Gladan, Lilla Edet, Östersjöfart.
5/4 - 7/4 1930, Carl befälhavare i Gladan, Lilla Edet, Östersjöfart.
27/3 1931 - 23/3 1932, **Carl befälhavare 3-mastskonaren Vineta, Lilla Edet**, Östersjöfart.
12/9 1931 grundstötte Vineta. I sjöförklaringen 14/9 1931 kan man läsa följande: Befälhavare Carl Samuelsson, Johan Holmgren bästeman, Linus Samuelsson motorskötare, Karl Anker Larsen lättmatros, Einar Lemberg och Karl Wahlberg båda jungmän, Karl Ullström kock. På resa med trälast från Kallviken i Skellefteå till Göteborg i storm och tjocka, grundstötte Vineta och vattenfylldes utanför Västerviks skärgård. Hon kom flott utan assistans, (hon flöt förmodligen på trälasten) men drev redlöst ner mot Strupö, där bogserhjälp erhållits av 3 motorbåtar, som inbogserat fartyget till Kråkelund. Därifrån har fartyget bogserats till Oskarshamn (för reparation?).

Lastning trävirke Grane

22/6 - 30/7 1932, matros Vineta, Lilla Edet (befälhavare J Andersson) för resa Bureå till Falmouth flera engelska hamnar och slutligen Drammen.
30/7 - 17/12 1932, befälhavare Vineta, Östersjöfart.
22/4 - 26/6 1933, befälhavare Vineta, Östersjöfart.
31/8 - 7/9 1933, befälhavare Vineta, Östersjöfart.
9/9 - 7/10 1933, styrman Vineta (befälhavare N O Pihl) för resa England.
7/10 - 27/12 1933, befälhavare Vineta, Östersjöfart.
23/4 - 12/12 1934, befälhavare **3-mastskonaren Grane, Kungälv (**namnbyte), Östersjöfart.
5/7 1935 utfärdar Tullanstalten i Kalmar ***Fiskepass*** för Granes befälhavare Carl att gälla under året 1935.
18/4 1935 - 4/1 1936, befälhavare Grane, **Islandsfiske.**

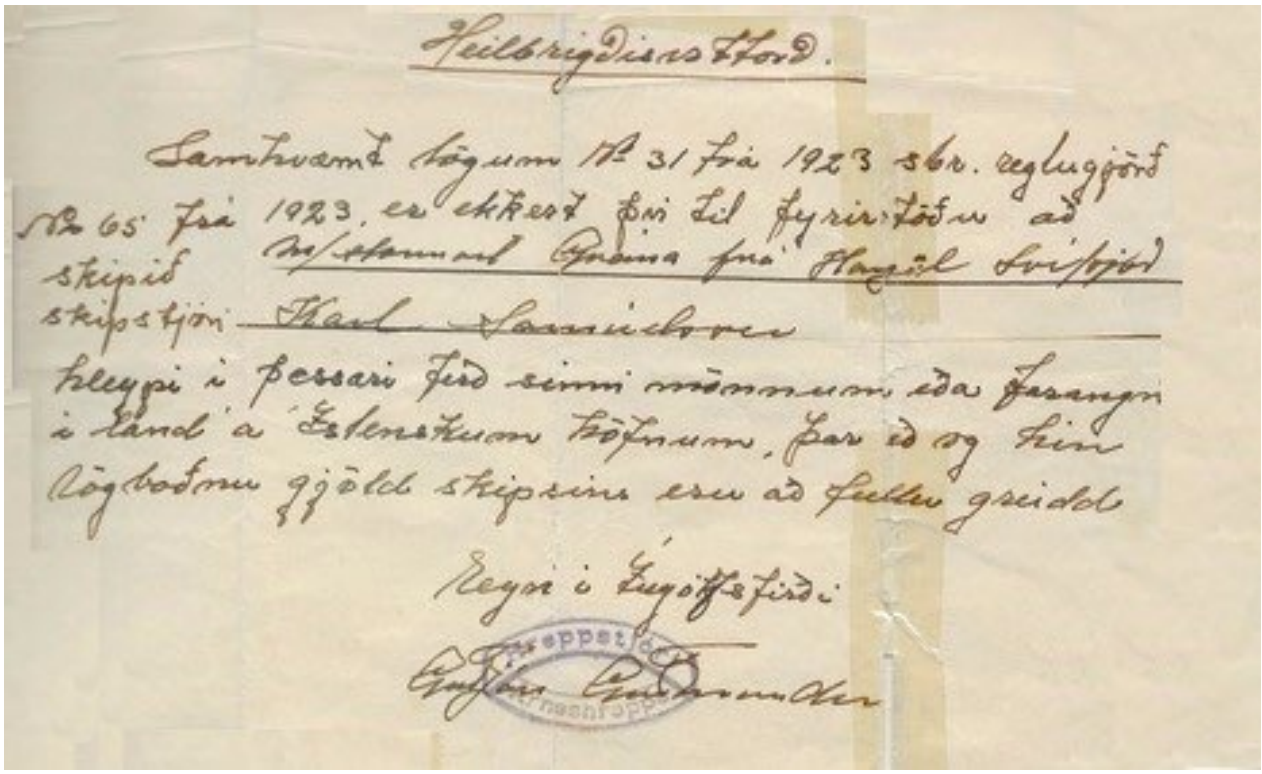
Heilbrigdisvottord.

Samhvæmt lögum Nr 31 frá 1923 sbr. reglugjörð Nr 65 frá 1923, er ekkert þvi til fyrirstöðu að skipið M/skonnert Grana frá Kungäl Svíþjóð skipstjóri Karl Samuelsson hleypi i þessari ferð sinni mönnum eða farangri i land á Estenskum höfnum, þar ed og hin lögboðnu gjöld skipsins eru að fullu greidd

Reyni i Ingólfsfirði

Gudjón Gudmundsson

21/10 utfärdar Kommerskollegium behörighetsbevis för Carl, att som befälhavare utöva befäl i sådant segelfartyg med hjälpmaskin, vars bruttodräktighet icke överstiger 300 ton, i Östersjöfart.
17/4 - 23/12 1936, befälhavare Grane, Östersjöfart.

2020-09-07

Henrik Sjöfararen